

kunde maaske enes om at give Lovforslaget en saadan Affattelse, at det omfatter den Garnisonering, som nu skal udføres.

Men nu komme vi til den anden Side af Sagen. Det er den Affattelse, som Lovforslaget har faaet, at man overhovedet i militære Øjemed skal kunne ekspropriere uden Lov. Det kan nemlig ikke hjælpe, at den højtærede Minister henviser til, at der, for at der skal kunne eksproprieres, skal foreligge en Bevilling, thi den foreligger ikke. I selve det Tilfælde, som har givet Anledning til Lovforslaget, er der Tale om at lade Helsingør Kommune ekspropriere i militære Øjemed, uden at nogen Statsbevilling ligger til Grund derfor. Man kommer i Virkeligheden herved ind paa at ændre Grundlovens § 82, og det kan kun ske ad den Vej, som Grundloven selv foreskriver for Grundlovsændringer, rent bortset fra, at den nye Affattelse af Grundlovens § 82 heller ikke vilde blive en saadan, som jeg kunde give mit Bifald. Grundlovens § 82 lyder saaledes: „Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstaa sin Ejendom, uden hvor Almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge Lov og mod fuldstændig Erstatning“. Hvis dette Lovforslag vedtages, uden at der sker nogen Forandring i § 1, 1ste Stykke, vil dermed Grundlovens § 82 være ændret saaledes, at dens reelle Indhold bliver: Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstaa sin Ejendom, uden hvor Almenvellet kræver det. Det kan, for saa vidt angaar civile Foranstaltninger, kun ske ifølge Lov. Naar det derimod er militære Foranstaltninger, det drejer sig om, kan det ske uden Lov. Det kan nemlig ske, naar som helst den militære Administration, enten i Henhold til en Bevilling, der er given i al Almindelighed og ikke til det specielle Øjemed, eller ved, at den træffer en Overenskomst med Kommuner, er i Besiddelse af Midler til at betale de eksproprierede Arealer eller Ejendomme. Det kan jeg ikke gaa med til. Jeg kunde snarere gaa med til en Affattelse, som sagde, at i borgerlige Øjemed kunde man ekspropriere uden Lov, skønt jeg ogsaa vilde finde det for vidtgaaende, men jeg vilde dog foretrække det for en Affattelse af Grundlovens § 82, som sagde, at i militære Øjemed kan man ekspropriere uden Lov.

Man kan ikke skyde sig ind under den Lovhjemmel, der her gives, thi det er netop en Hjemmel, som er i Strid med det, som er Forudsætningen for og Indholdet af

Grundlovens § 82. Det er en Ophævelse af § 82 paa hele Militærvæsenets Omraade. Det maa jeg bestemt modsætte mig, og det er mit Haab, at naar vi komme til en Forhandling i et Udvalg, skal dette høje Ting gaa med til en Affattelse, der ikke er mere vidtgaaende, end at den kan bringes i virkelig Overensstemmelse med Grundlovens § 82.

**H. L. Møller:** De Betæneligheder, som baade i Landstinget og her ere fremførte mod det foreliggende Lovforslag, gælde ikke Ekspropriationsrettens Anvendelse paa de Tilfælde, som have givet Anledning til, at dette Lovforslag er fremsat, de Tilfælde, der foreligger i Helsingør og Aalborg og muligvis komme til at foreligger i Aarhus. Men Betænelighederne gælde Ekspropriationsrettens Udvidelse til militære Øjemed i al Almindelighed, uden at der behøves en særlig Lov i hvert enkelt Tilfælde. Man har fundet, det var farligt at lægge en saadan Myndighed i Regeringens Haand, og der er baade i Landstinget og nu her af det ærede Medlem for Sorø Amts 1ste Valgkreds (Zahle) udtalt Tvivl om, hvorvidt Lovforslaget i det hele er foreneligt med Grundlovens § 82. De Betæneligheder af den Art, der ere fremsatte, ere allerede i Landstinget blevne imødegaaede med Henvisning til en Række Eksempler paa, at baade Staten og Kommunerne og koncessionerede Selskaber have faaet en Ekspropriationsret overdraget ved Lov, saaledes at den gælder i alle de Tilfælde af nogenlunde ensartet Beskaffenhed, som kunne falde ind under Loven. Det er Tilfældet med Hensyn til Jernbaneanlæg. Staten har endvidere Ret til at ekspropriere til Anlæggelse af Fyr uden særlig Lov i hvert enkelt Tilfælde. Kommunerne have Ret til at ekspropriere til Anlæggelse af Skoler, til Opførelse af Fattighuse, til Anlæggelse af Gruspladser ved Veje o. s. v., ligeledes uden særlig Lov i hvert enkelt Tilfælde. Lovene af 30. September 1909 om Befæstningsanlæg og Supplering af Hærens Bygninger, Øvelsespladser, Øvelseslejre o. s. v. give ogsaa de militære Ministerier Ret til i alle ensartede Tilfælde at ekspropriere uden særlig Lov i hvert enkelt Tilfælde. De Eksempler, der saaledes ere blevne anførte, forekomme mig at være tilstrækkelige til at fjerne de principielle Betæneligheder, der kunde være ved at give dette Lovforslag, som her foreligger, den Udstrækning, det har faaet i Landstingets Affattelse. Jeg kan ikke se, at der er nogen Væsensforskel